

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vredn. v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrt leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebn. naročnine.

Posamezni listi dobe se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Slovenski kmet obsoja „Štajerskega kmeta“.

(Spisal kmet iz Ormoškega okraja.)

Kakor se čitatelji »Slov. Gospodarja« se spominjajo, poskusili so naši nasprotniki pred več leti z izdavanjem lističa v slovenskem jeziku, ki pa je imel namen, grditi slovensko ljudstvo, z imenom »Kmeti priatelj«, in to v Celju. Pa moral je v kratkem času zginiti za sušico in od takrat mislili smo vsi zavedni slovenski kmetje, da je umrl za vselej; pa usoda mu je dovolila, da se je še enkrat vzdramil in ozdravel; ako popolnoma, podučil nas bodočnost.

Ko se je izkobil v Celju iz svoje bolniške postelje, zapazil je točno, da so se tam vsled uzornega delovanja tamošnjih rodoljubov razmere korenito izpremenile tako, da je tam za take baže kmetijskih prijateljev grozde že prekislo. In ker mu je dolgotrajna bolezen najbrž precej premoženja požrla, moral je gosposko življenje pustiti ter jo kreniti med kmete, upajoč, da vsaj na tak način podaljša svojo eksistenco; in tako ga na naše začudenje vidimo, da se nam naenkrat prikaže kot »Štajerski kmet« iz Maribora. Moral je tudi zemljišče slovenske zemlje dobro preštudirati, da je prišel do zaključka, da so za njegovo kmetovanje še najbolj ugodna tla v Mariboru. Seveda kak »kmet« bi sicer bil, ako bi zemlje ne poznal!

Pa v dolgotrajni bolezni je tudi vrlo napredoval tako, da ako prištejemo slučajne kozle stavcem, ga čujemo sedaj prav v oni pravilni slovenščini, katere vsled dopisov naših nasprotnikov v »Tagespost«, »Deutsche Wacht«, »Marburger Zeitung« itd. na vsem svetu živ krst ne umeje — dasiravno ima »Družba sv. Mohorja« letos 66 tisoč udov in so vse njene knjige pisane v krasni slovenščini, ter so udje v ogromni večini le kmetje. Mi bi samo radi vprašali te gospode pri »Štajerskem kmetu«, če poznajo besedo doslednost? Po nemških časnikih naznanjajo svetu, da pravilne, ali kakor ti prijatelji pravijo, novoslovenščine noben kmet še naspol ne umeje, zraven pa se lotijo izdavanja nemčurško in liberalno navdahnjenega lista v isti po njih nauku nerazumljivi slovenščini za slovenske kmete!

Ako tolčejo sami sebe po zobeh, to za te gospode ni nikaka nečast in sramota, samo da bi svoj cilj dosegli! Pa prišel si, »Štajerski kmet«, vsaj za par desetletij prepozno; mi kmetje sedaj že poznamo lisjaka od ovce, dasiravno se nam predstavlja v obliki, da se nam nehote v spomin vsiljuje rek našega Zveličarja, ki je dejal: »Pri kazali se bodo krivi preroki, ki bodo delali znamenja in čudeže, da bi bili zapeljani tudi izvoljeni, ko bi bilo mogoče«.

In v vresnici. »Štajerski kmet« se nam dela, da je v mnogem oziru tudi dober kristjan in celo dober Slovenec, ki z Nemci slovo želi in obsoja le preprič. itd.

Kje pa je že kdo čital, da Slovenec sovraži Nemca, da hoče preprič. itd.? Nikjer! Slovenec sovraži le nemškutarje, to so taki, ki so rodom Slovenci, pa se štlijo k nemškim zagrizencem. Poštenega Nemca, ki pride z dobrim namenom k nam, kdo ga bo sovražil? Boljše je vsprejeti, kakor pri Nemcih samih. Vendar mi Slovenci hočemo biti na slovenski zemlji sami svoji gospodarji, kakor so Nemci na Nemškem, in se ne damo od nikogar v tem oziru motiti, tudi od »Štajerskega kmeta« ne.

Vi pa, slovenski kmetje, rojaki! Ako kdo pride k vam s »Štajerskim kmetom« in naj ga tudi zastonj ponuja, povejte mu, da je ta list vkljub svojemu kmet-skemu naslovu in dobrikavi pisavi nam slovenskim kmetom v verskem in narodnem oziru večji neprijatelj, nego kateri drug nemški list, samo da se prav ne upa z barvo na dan!

Njemu je le na tem, da bi si mi kmetje zopet take može za voditelje izbrali, ki našo sv. vero in milo slovenščino zaničujejo in kmeta pitajo s priimki: »dummer bauer« itd. O da, za take se mi zahvaljujemo, ki le takrat slovenski znajo, ko jim denarje prinesemo. Mi se hočemo znanprej še bolj korenito držati naših narodnih voditeljev, to je naše častite duhovščine in drugih narodnih gospodov, potem pa naj v Celju izhaja »Kmeti priatelj« ali pa v Mariboru »Štajerski kmet«, to je nam deveta briga!

Kmetijsko vprašanje v Avstriji.

(Govor gosp. prof. dr. Ivana Pohl-a na socijalnem shodu.)

(Konec.)

Kaj pa še povzročujejo mnogovrstni nebrojni stroji, ki pripravljajo tako hitro in po tako nizki ceni pridelke vsake vrste! Ali more navadni delavec z delom svojih rok slediti brez lastne škode in zgube tako brzim, nedohitljivim korakom sedanjega razvijanja obrtnije, tovarniške obrtnije. Nikakor, nikdar in nikjer, naj še dela tako marljivo noč in dan, s tovarnami ne more korakati naprej, pač pa mu lastno delo malo nese, komaj njega samega preživi, in kje je družina?

Z obrtnijo razvija se ob jednem trgovina; že v najbolj skrito vasico vodi tržna cesta. Ondotni pridelki se seveda po najnižji ceni skupljujejo in tovarniški izdelki se kmečkemu ljudstvu vsiljujejo.

In kako zapeljivi so ti umetalni izdelki iz tovarn in mest za priprosto ljudstvo! Na ta način rastle so kmečke potrebe od dne do dne; stvari, o katerih prej še sanjal ni, zdijo se mu dandanes nujno, neobhodno potrebne. Pri vsem tem pa je goljufan le — kmet, le on trpi škodo. Obrtniki in trgovci polnijo si žepe in mošnje ter živijo gosposko na račun kmeta, katerega

spravljajo s posestva tako dolgo in tako prebrisano, dokler ga ne spravijo. Le malokdaj se ve priprosti, neizkušen kmetič s takimi zatiralci kmečkega blagostanja prav obračati, le prepogostokrat jim zapade, vlovi se v njihovih zankah. Ne le materijelno ali gmotno, tudi duševno premotijo te nove naredbe premnovega kmeta, ker mu vsilijo zmešane, nekristjanske nazore o človeškem življenju in o človeški družbi.

Spremenili so se tudi nazori o vladanju in o državi. Državno vprašanje prej ni imelo toliko pomena, kakor dandanes. Potrebe in stroški države pomnožili so se izdatno. Če se pri vladanju vpelje kaj novega, treba je novih organov, novih zastopnikov, novih, večjih gmotnih pomočkov, višjih stroškov. Od leta do leta pomnožujejo se iz teh vzrokov državni stroški. Leta 1862. n. pr. je znašal proračun državnih dohodkov in stroškov za celo Avstrijo 494 milj. gold., a lani samo za totranske kronovine 610 milj. In kdo občuti vse to bolj, kakor kmet, ki mora debele davke odrajtovati?

Tako je prišlo, da je naravno gospodarstvo do cela izginilo, da se je človeško delovanje za obstanek jelo deliti med najrazličnejše ude človeške družbe. Nikdo si dandanes ne more sam pripraviti vsega, kar potrebuje. Mora se le na celo vrsto drugih ljudi obrniti, da mu napravi ta to, oni ono. In vendar življenje priprostega kmeta zavoljo tega ni ugodnejše, lažje, pač pa revnejše, težje. Gospodarstvo se je moralo v vsakem oziru prenoviti, časovnim razmeram na ljubo preokrožiti. Tu ne vodi kmeta več njegova lastna potreba, kakor nekdanj, ne, zdaj ga ima v kleščah železna, neizprosna sila. Svoje gospodarjenje mora tako uravnati, da dobi v roko denarja, več ko ga more. A to za kmečko naravo nikakor ni primerno.

Priprosti gospodar na deželi se ne more pri svojem gospodarstvu ravnati na številke, da bi se škode in zgube varoval, ne, on gospodari, kakor mu njegov priprosti razum in občutek veli. Dokler ne zasledujejo kmeta zviti lisjaki, velja mu njegovo naravno gospodarstvo popolnoma. A brž ko se začne okoli njega novo življenje, mora tudi on hitro svoje gospodarstvo preustrojiti. Če se dela nova cesta, nova tovarna, nova železnica ali karkoli novega, občuti to vsa okolica na daleč okrog, seveda v žepu. Druga nezgoda je nadalje to, da se je urinila med kmete, ki prodajajo svoje pridelke, med delavce, ki oddajajo svoje izdelke in pa med one, kateri vse to porabljajo in zbirajo, da se je urinila med nje cela vrsta prekupcev (mašetarjev). Teh hoče vsak masten dobiček imeti, in kdo trpi škodo? Nihče drugi, kakor borni kmet.

Kako bi na ta način prišel gospodar do poštene svote, s katero bi si vsaj nekoliko opomogel? Kar prodaja, mora pod pravo vrednost, po nizki ceni oddati. Kako naj pa živi? Skušnja kaže, da so kmetje vsled tega prisiljeni, od svojega zemljišča kos za kosom prodajati, da pridejo do denarja, ali pa — kar je še huje — delajo dolgove. Tako pride gospodar v obeh slučajih ob svoje posestvo, ker upniki so tako rekoč pravi posestniki kmetije, kajti pred zgubo varuje jih postava sama. Kaj so pa nasledki tega gospodarjenja? Številke, katere sem v začetku govora navel, pričajo o žalostnih nasledkih sedanjega kmečkega stanja. Dospel sem do tega, s čemur sem svoj govor pričel, ali končati ga ne morem drugače, kakor da pritrdim občni trditvi: Kmet je dandanes velik siromak! —

(Opomnja. Drugi govor istega profesorja na socialnem shodu, kako bi se dalo kmetu pomagati, objavimo v nekaterih tednih.)

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

Po vrlo dovršenem modroslovju loči se Kosar s težkim srcem od bele Ljubljane in od preljubih prijateljev svoje mladosti. Dvoje dragih zakladov pa vzame odondod za spomin na pot svojega življenja. Prvič ogenj ljubezni do materinega jezika, ki ni več ugasnil v njegovem srcu, nego se je vedno lepše razcvetal in daleč, na okoli tudi druge ogreval. Če ga je hotela zadušiti kaka sovražna sapa, se ji to ni posrečilo, in tudi najhujsi viharji, ki so pihali po njem, tega ognja niso več mogli ugasniti, pač so ga še tem bolj vneli in tudi sčistili plamen, če je utegnilo biti v njem še kaj neprijetnega dima. Drugič pa je vedno v lepem spominu imel izgledno duhovstvo v Ljubljani in na Kranjskem sploh, čigar pobožno in zavestno vedenje ga je mikalo ter vabilo, jih pozneje posnemati.

Kam pa jo Kosar naj zdaj ukrene, da ne zgreši svojega poklica? Tega vprašanje za njega ni bilo, ker od mladih dni že hrepenelo je njegovo nedolžno srce po božji hiši in po oltarju. V ponižni molitvi približal se je Bogu, in sv. Duh ga je razsvetil, da mu je bil prost razgled na pot, na katero ga je klical Bog, ki ga je že v zibeli v duhovski stan odločil. »Bližajte se mu, in boste osvetljeni.«¹⁾ Kosar precenjuje tudi svoje telesne in dušne zmožnosti ter najde, da nikdar ni mislil na drug, kakor na duhovski stan, in da ni bilo lepše slike v njegovem duhu, kakor lepo in požrtvovalno življenje gorečega, mladega duhovnika. Zraven tega pa so se njegove misli prelepo strinjale s prirčno željo ljubih njegovih roditeljev, in ga je slednjič v njegovem mišljenju utrljal tudi njegov duhovni voditelj in spovednik. — Le tako, ljubi slovenski mladeniči, najdejo se vrata k pravemu poklicu, in s tem k pravi časni in večni sreči. Če si pa dijaki, omamljeni od posvetnega duha, po svojem spridenem srcu izbirajo stanove, če gledajo bolj na svojo časno srečo in jim je malo mar za to, če pri tem zaigrajo večno, če lahkomišlno prezirajo dobre svete svojih ljubih, kateri so poklicani voditi jih in svariti, pač pa poslušajo svet nepoklicanih svetovalcev, kdo se čudi, če taki dijaki zajdejo in trkajo na ljudska vrata, in če se njim odpro in če vstopijo, spoznajo prepozno, da ondi niso doma, in se v tem hramu nesrečne čutijo celo življenje, posebno še tudi za to, ker uvidijo, da so domačinom na potu.

Angelj božji, čigar glas je Kosar spoštoval ter zvesto poslušal, pripelje ga torej srečno na kraj, kjer ga je ljubi Bog hotel imeti, in jesen l. 1842. najdemo ga v Celovcu v bogoslovju. Mati mu dá to jesen lepše platno za perilo, in oče mu omisli gosposko suknjo, in ko odpre svojo mošnjo in šteje sinku svoto za pot v Celovec, se mu vidi, da se mu letos manj mili dati denar. Nikoli se pa mati ni imela toliko opraviti, kakor tisto jutro, ko se je mladi bogoslovec poslavljaj od svojih starišev in ko je vezala culico ljubljenu sinku, da se poda na pot v duhovščino. Mati tudi ni nikdar tako dolgo gledala za odhajajočim Franom, kakor tu jutro, in svetla solza, ki se je utrnila v njenem očesu, ni bila več solza britke skrbi, nego solza vesele nade, ker njena materina ljubezen bila je že na pol pota, ali recimo rajši, bila je tako rekoč že na cilju, ko je bila prepričana, da bodo njenega sina preoblekli v duhovno suknjo.

Kosar še ni bil nikdar prav trdnega zdravja, a v semenišču bil je še bolj bolehav, kakor sicer. Bled in suh hodil je po hramu, in upadeno njegovo lice bilo je uzrok, da niso le njegovi semeniški predstojniki, nego

¹⁾ Ps. 33, 6.